

GORSKI/A NARCIS/A (*Narcissus poeticus* L.)

DRUŽINA: NARCISOVKE (*Amaryllidaceae*)

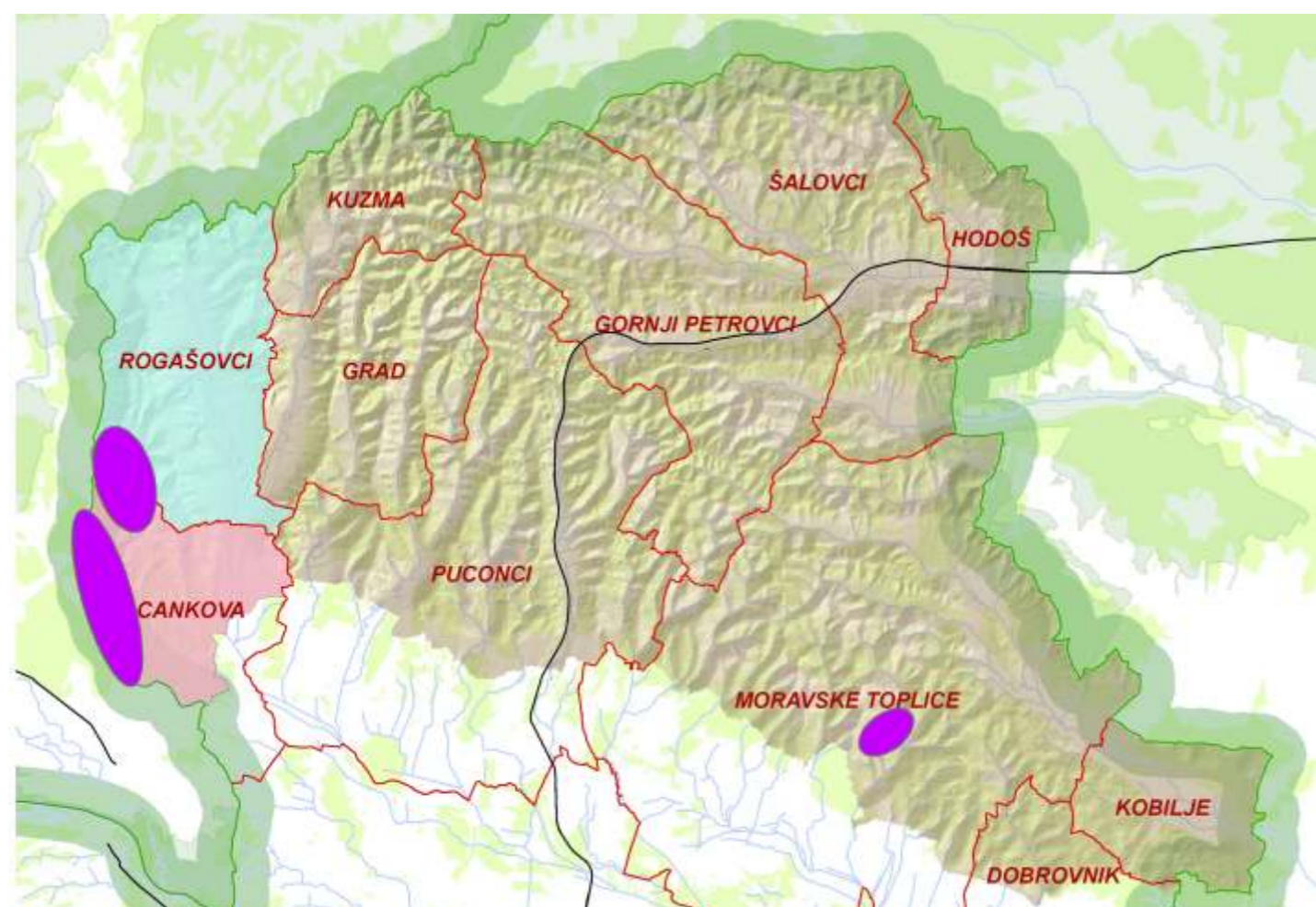
ROD: *Narcissus*

VRSTA: *subsp. poeticus* ali *radiiflorus*

RAZŠIRJENOST

Rod narcis je razširjen po Evropi, Afriki in Aziji. V Sloveniji se pojavlja na Golici, na Snežniku, na Krasu, v Zasavju, na Kočevskem in v Pomurju. Na Goričkem je znanih okoli 50 rastišč povečini na zahodni strani, v občinah Cankova in Rogošovci, eno rastišče je vzhodneje, v Vučji Gomili v občini M. Toplice. Gre za razpršena rastišča na suhih in mokrotnih travnikih. Pogosto jih najdemo v travniških sadovnjakih, v starih vinogradih in v jelševem logu. Nadmorska višina rastišč je med 219 in 363 m.

POSEBNOST NA GORIČKEM?

Narčise na Goričkem se razlikujejo po listih cvetnega odevala. Vsi prašniki štrlijo iz cvetne cevi. Na suhih rastiščih so narčise nižje (15-20 cm). Listi cvetnega odevala se ne prekrivajo. Na vlažnih rastiščih so narčise leta 2010 zacvetele nekaj dni pozneje kot na suhih in so bile višje (25-40 cm). Listi cvetnega odevala so se v nekaj primerih prekrivali.

OD KOD IME ?

Po starogrškem mitu je bil Narkisos sin rečnega boga Kefisa in nimfe Lejriope. Nemesis ga je zvalila do jezera, kjer je mladenič uzrl svojo podobo v vodni gladini in se zaljubil vanjo. Nezmožen odvrniti pogled, je ob vodi umrl. Bogovi so ga spremenili v cvetlico z njegovim imenom, ki ima njegovo blede polt in rumeno srce v ognjeno rdečem krogu. Linne jo je po imenoval *Narcissus poeticus*.

KAKO MU/JI PRAVIJO DRUGOD ?

SLO: potkolonci (Cankova), piklonci, piklanci (Gerlinci, Pertoča), beli narcis, gorski narcis, bedenica, ključavnica, binkoštnica, čarovnica, medenica, jurjevica. **DE:** Dichter-Narzisse, Montreux-Narzisse, Echte Narzisse. **HU:** Hénye boroszlán **AN:** Poet's Daffodil, Nargis, Pheasant's Eye, Findern Flower, Pinkster Lily. **FR:** Narcisse des poètes. **I:** Narciso selvatico, Fior di maggio. **HR:** sunovrat.

OPIS VRSTE

VRSTA je kritosemenka, enokaličnica iz reda beluševk.

RASTLINA je zelena trajnica s čebulico, 15-40 cm visoka.

STEBLO je pokončno, šestkotno, stisnjeno, nekoliko robato do toporobo, votlo in temno zeleno.

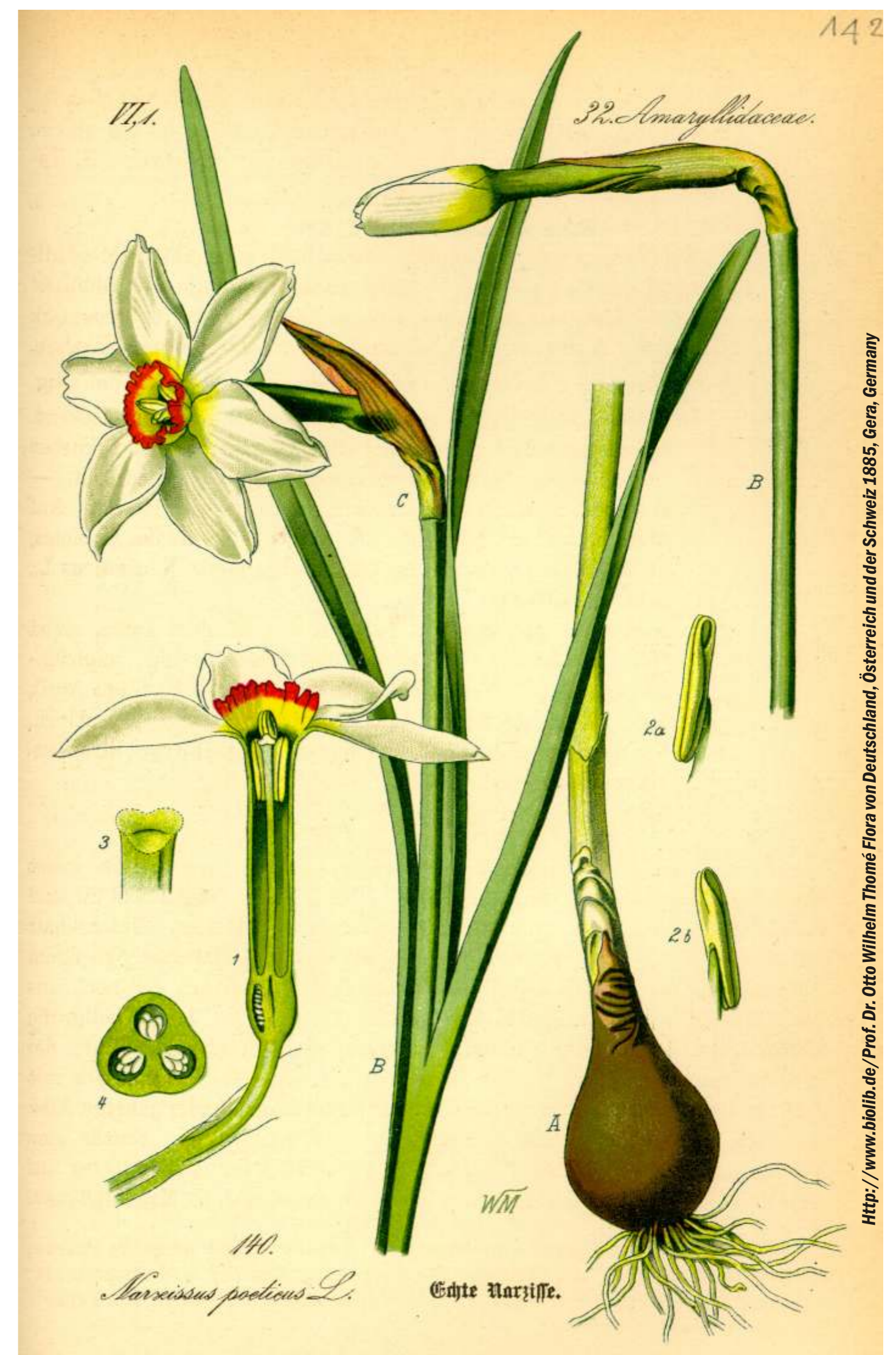
LISTI: Rastlina ima 4 suličaste liste, ki so 20-40 cm dolgi in do 2.5 cm široki, sivo-zeleni in rastejo iz čebulice.

CVET: Posamičen, dvospolen, zvezdast, z enim suhokožnatim podpornim listom, listi (6) cvetnega odevala beli, privenček pladnjast, znatno krajši od cvetnega odevala, rumen z rdečim robom. Cvet razvije en pestič in 6 prašnikov, plodnica podrasla.

ČAS CVETENJA: Po 20. aprilu do 15. maja.

PLOD: Mesnata glavica.

PODVRSTE: V Sloveniji najdemo dve podvrsti. *Narcissus poeticus subsp. poeticus*: Listi cvetnega odevala so pri dnu malo zoženi, brez različne žebice. Spodnji trije prašniki so skriti v cvetni cevi. Privenček je precej ploščat. Pojavlja se kot okrasna rastlina, ki včasih podivja. *Narcissus poeticus subsp. radiiflorus* (Salisb.) Backer, *N. exertus* Haw; *N. Stellaris* Haw: Listi cvetnega odevala so pri dnu klinasto zoženi, ozko podolgovatoklinasti, z bolj ali manj različno žebico. Vsi prašniki štrlijo iz cvetne cevi. Privenček zelo kratkovaljast. V Sloveniji se pojavljata še dve vrsti: dvocvetna in rumena narcisa. (Vir: Mala flora Slovenije 1999)

A - čebulica, B - steblo in suličasti listi, C - suhokožnati podporni list, 1 - prerez cveta, plodnica, pestič, beli listi cvetnega odevala, privenček rumen z rdečim robom brez različne žebice, 3 prašniki skriti v cvetni cevi, 2a in 2b - prašniki, 3 - pestič, 4 - prerez plodu, mesnata glavica

OHRANJANJE VRSTE IN RASTIŠČ

- s poznavanjem rastišč in rastline
- z ozaveščanjem otrok in odraslih
- s prepovedjo ruvanja čebulic in odvzema iz narave
- z opustitvijo gnojenja rastišč z gnojnico in miner.gnojili
- z opustitvijo mulčenja na rastiščih
- s primernim načinom košnje - strižne kosilnice
- s košnjo ob pravem času (ko se posušijo listi)
- z omejevanjem zaraščanja s tujerodnimi vrstami
- s prepovedjo preoravanja ali prekopavanja rastišč
- s prepovedjo gradnje objektov na rastiščih
- z ustvarjanjem pogojev večanja naravne razširjenosti
- z zakonskimi predpisi, občinskimi odloki in nadzorom na terenu

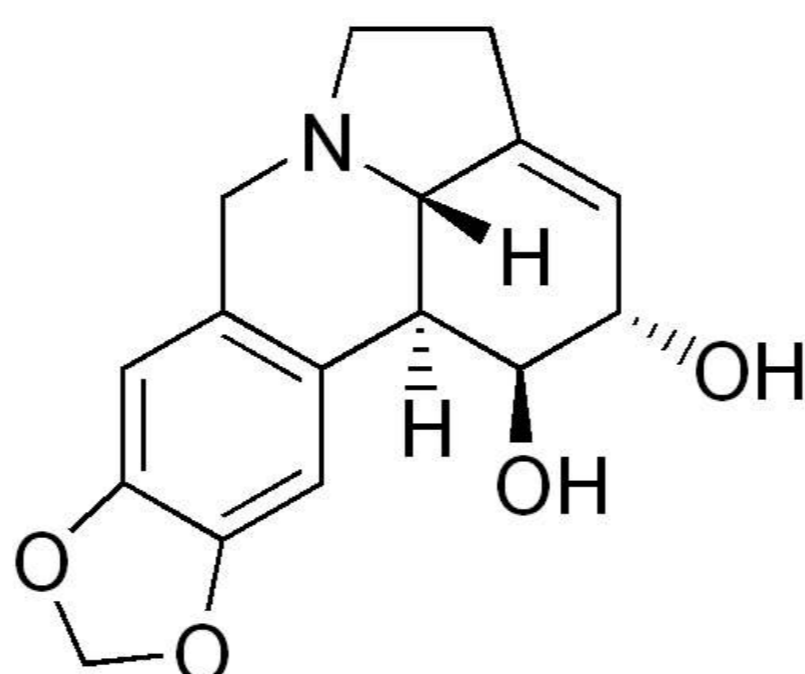
STRUPENOST

Vsa rastlina je **strupena**, še posebej čebulica. Strupena je tudi voda v vazi v kateri so bile narčise.

UČINKOVINE: V rastlini je več vrst alkaloidov: Homolycorin, Narcissidin, Lycorin, Hämamthamin, Tazettin, Lycorenin, Anhydromethylpseudolycorin, Methylpseudolycorin, Fiancin, Magnarcin in Narcissamin.

ZNAKI ZASTRUPITVE: Slabost, bruhanje, driska, šok, poškodbe želodca in črevesja. Floristi se srečujejo tudi z narcisnim dermatitisom.

UPORABNOST: Eterično olje se uporablja za parfume.

C₁₆H₁₇N₄O₄
Kemična formula Lycorin.
Je alkaloid v listih.

ZAVAROVANJE VRSTE

Gorski narcis je v Sloveniji zavarovan že od leta 1922. Sedaj ga varujejo naslednji predpisi:

ZAKON O OHRANJANJU NARAVE (ULRS 96/2004)

UREDBA O ZAVAROVANIH PROSTO ŽIVEČIH RASTLINSKIH VRSTAH, (ULRS 46/2004, 110/2004, 115/2007, 36/2009).

PRAVILNIK O UVRSTITVI OGOŽENIH RASTLINSKIH IN ŽIVALSKIH VRST V RDEČI SEZNAM (ULRS 82/2002), kjer je narcis opredeljen kot ranljiva vrsta.

PRAVILNIK O DOLOČITVI IN VARSTVU NARAVNIH VREDNOT (ULRS 11/2004) je določil njegova rastišča za naravno vrednoto državnega pomena v občini Cankova **EŠ 29 OP** in v občini Rogošovci: **EŠ 7401 OP**.

Rastlino je prepovedano trgati, rezati, ruvati in odvzeti iz narave!

GRB OBČINE CANKOVA

“Grb Občine Cankova je upodobljen na ščitu pozno gotskega stila, sanitske oblike s tem, da je ščit sekan v modro in srebrno polje; v glavi prvega polja nastopa v srebru predstavljena **beli narcisa z osmimi cvetnimi lističi (8 naselij) in zlatim pestičem**, čez obe polji nastopa trivalna dvojna valovnica (Kučnica in Ledava) v barvni inverziji.”

(Odlok o istovetnostnih simbolih in priznanjih Občine Cankova, 8. člen, ULRS 51/2002).